

Přítelkyně
z kamenné
vily

ROMÁN

Frances
Mayesová

přeložila

ZUZANA
MAYEROVÁ

Přítelkyně z kamenné vily

Vyšlo také v tištěné verzi

**Pa
se
ka**

Frances Mayesová

Přítelkyně z kamenné vily – e-kniha

Copyright © Paseka, 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

**Pa
se
ka**

PŘÍTELKYNĚ Z KAMENNÉ VILY

*Přítelkyně
z kamenné vily*

FRANCES MAYESOVÁ

Přeložila Zuzana Mayerová

WOMEN IN SUNLIGHT

Copyrights © 2018 by Frances Mayes

Translation © Zuzana Mayerová, 2022

Cover photo © Simone Becchetti/Stocksy

ISBN tištěné knihy: 978-80-7637-045-6

ISBN ePUB: 978-80-7637-354-9

ISBN MOBI (Kindle): 978-80-7637-356-3

ISBN PDF: 978-80-7637-355-6

Reně Williamsově

Kráčct vzduchem navzdory zdravému rozumu.
Seamus Heaney, „Štěrkové cesty“

P Ř Í J E Z D Y

Úplně náhodou jsem byla u toho, když ty tři Američanky přijely. Pár hodin jsem si na zahradě četla a tužkou si dělala u zajímavých vět tečky na okraj stránky, abych nepočmárala celou knihu. V téhle roční době se začíná stmívat už kolem půl páté a člověk mimoděk začne myslet na večeri, a tak jsem se v duchu soustředila na telecí kotlety uložené v ledničce a rozhodla se natrhat k nim ze zeleninových záhonů ještě stále svěží mangold. Mangold s rozinkami, česnekem a pomerančovou kůrou, tymián a petržel na drobné brambory, které Colin vykopal koncem léta. Protože večery už jsou chladné, zavřela jsem knihu, popadla koš na dříví a vydala se do kůlny pro větve z prořezaných olivovníků, které rádi pálíme při grilování v krbu.

Vítám takové rozptýlení. Vyhýbám se psaní o Margaret, své složité a náročné přítelkyni, jejíž knihy jsem vždy obdivovala. Vlastně je obdivuji stále, ale tenhle můj pokus se podobá spíš snaze škrtat navlhkými zápalkami – místo abych psala, pořád dokola znovu a znovu čtu přečtené. Její *Schodiště k Palazzo del Drago* jsem četla nejmíň dvacetkrát.

Kniha může být bránou. Každá, kterou jsem napsala, je pevně uzavřená jako schránka Nautila (mohla bych použít slovo

ponorkovitě? Nautilus je mimo jiné název rodu hlavonožců s ulitou) a každá se otevírá jako nový obytný prostor. Až dosud se mi téma vždy samo nabízelo. Já jen šťastně pronásleduji prchavé představy, které se ženou vpřed a občas se mi úplně ztratí z dohledu jako klikaté serpentiny nebo spodní křivky srdeční sinusoidy. Nenapodobuje ostatně *bustrofédon* řazením slov do nepřetržitého řádku zleva doprava a zpět postup rolníka orajícího s volským spřežením pole?

Psaní někdy mocně vzplane jako oheň, který si zapálí parta výrostků na opuštěném pozemku. Tehdy se nechávám unést a planu s ním. Tentokrát jsem si vybrala jako téma svou přítelkyni. A mám pocit, jako když jsem se na univerzitě pokoušela vyplodit esej na téma „Pojetí času v básnické skladbě *Čtyři kvartety* T. S. Eliota“. Hrozně mě to bavilo, ale připadala jsem si zoufale hloupá.

Snadno se nechám rozptýlit. Scvrklá jablíčka na třetí terase, stále ještě zlatá a svůdně se pohupující na větvích jako v legendě o třech Gráciích, si přímo říkají, abych z nich upekla koláč. Kocour Fitzy má v kožichu zchumlané „ježky“ z bodláku a potřeboval by vykartáčovat. I já bych se měla učesat. Chtěla bych pozvat pár přátel na polentu s klobásou a hříbky, když jich teď pod každým dubem roste celá rodina. Myšlenky se mi rozbíhají jako hejno vrbců.

Když na člověka doléhají povinnosti, rád se nechá odlákat.

Sbírala jsem suché větve z navršené hromady a pohlédla z horní terasy dolů právě ve chvíli, kdy Gianni, místní dopravce, zabočil se svou bílou dodávkou na příjezdovou cestu naproti k Malpiediovým, až to na suchém šterku hlasitě zaskřípalo. Malpiedi – špatné nohy. Miluju tahle italská jména, která mi vždycky připomenou přezdívky, jaké jsme si vymýšleli, když jsme si na opuštěném pozemku za domem mých rodičů v Coral Gables hráli na indiány. Toulavý medvěd, Jelení srdce, Rovný

šíp. Jeden kamarád si říkal Splachovací záchod! Tady je to Bucaletto neboli Děravá postel; Zappini – Motyčka; Tagliaferro – Železný řezák; a ještě kurióznější Tagliagamba neboli Ten, který řeže nohu – snad řezník, který se specializuje na jehněčí kýty? Cipollini – Cibulka; Bellocchio – Krásnoočko... jména plná života.

Ze začátku mě v Itálii fascinovala každá slabika a podobná jména jsem sbírala. V hotelu jsem po večerech listovala v telefonním seznamu a s rozkoší si četla: Caminomerde – Hovno v komíně (to je tedy něco!), Pippisecca – Suchá trubka (nebo penis). A vznešený Botticelli? Soudeček.

Špatné nohy už tu nejsou. Zúčastnila jsem se pohřební hostiny za Luisu, paní Malpiediovou, která měla na posledních narozeninách eroticky vyzdobený dort – s dekoracemi jako na známých freskách z Pompejí v muzeu v Neapoli, kde je na slavnostní tabuli falus tak velký, že ho musejí přinést na podnosu. Když jsem procházela v restauraci kolem jejich stolu, kde seděla oslavenkyně v kruhu přátel, docela mě šokoval pohled na obrovský růžovozelený dort, který byl zdrojem všeobecného veselí. Cítila jsem se trochu trapně, zejména při pohledu na jejího obtloustlého manžela Tita s kulatými zády a očima jako králík. Luisa zemřela na divertikulitidu, náhlé protržení tlustého střeva, a já si nemůžu pomoci, ale podle mě se prostě přejedla toho dortu. A Tito ji až příliš brzy následoval. Ten se opravdu udusil, ale toskánskými vepřovými žebírky *arista* – bohužel u toho nebyl nikdo, kdo by ho párkrát pořádně bouchnul do zad. Radši si nepředstavuji ty jeho slzící krhavé oči vypoulené z důlků. Jejich dcera Grazia, ta co tak hýká, když se směje, nechala celý dům vymalovat, koupila do kuchyně myčku nádobí a dala si inzerát k pronájmu, načež se odstěhovala k nemocné tetičce do města. (Později jsem zjistila, že v podmínkách nájemní smlouvy byla i možnost dům po

roce odkoupit.) Do domu, kde je v létě chládek a v zimě mrzne a kde by musela jenom uklízet, se nehodlala vrátit. Docela se mi po nich jako po sousedech stýskalo. Dokonce mi chybělo i Graziino vrzání na housle, Luisino brnkání na piano a Titův saxofon. Hodiny a hodiny falešného kvílení nesoucího se nad kopcem. Žili jsme své paralelní životy na jedné stráni celých jedenáct let, než během šesti měsíců dům osiřel a ve větru z Alp, kterému se tady říká *tramontana*, se nocí ozývalo jen bouchání kuchyňské okenice.

Ten dům se mi vždycky moc líbil – velká sebejistá kostka, pevně rostlá do dlouhé rovné římsy našeho terasovitého svahu, s velkou dvojitou bránou vyzdobenou zarážkami ve tvaru sfingy, jež si zdejší stavitelé oblíbili v dobách, kdy Itálie vykrádala Egypt. V lunetě nad vchodem se v umně zakroucené mříži skví písmeno S, patrně iniciála stavitele, který před třemi sty lety tohle bytelné obydlí vybudoval. Kdyby někdo ořezal plazivé pruty jasmínu, odhalil by nápis VIRET IN AETERNUM – vzkvétá navždy. Hrdé motto. Dům nese jméno Villa Assunta. Možná ho dokončili v době, kdy se slaví svátek *Ferragosto*, Nanebevzetí Panny Marie. Šest velkých čtvercových místností nahoře, šest dole. Koupelny byly přistavěné dodatečně.

Občas jsem Titovi a Luise přinesla košík blum, když jimi bývaly naše stromy obsypané. Otevřenými dveřmi se na podlaze z navoskovaných cihel rozlil příval slunečního světla a na konci haly se za velkým oknem leskly zelené listy košaté lípy; v zimě její holé černé větve připomínaly uhlem načrtnutou kresbu.

Na spodním konci olivového háje mi Gianniho dodávka na chvíli zmizí z dohledu. Stříbrně olistěnými korunami se mihne bílá šmouha, mezi stromy prokmitne bílý záblesk. Vůz dojede na konec cesty a zaparkuje u domu na zarostlém plácku, kde Luisa s oblibou nechávala svůj modrý fiátek se stahovací střechou

na pospas dešti. Dlouho chci tenhle obraz použít v nějaké své básni, ale zatím se mi do žádné nehodil.

Z auta vystoupí tři ženy, ale jak každá vleče kufr na kolečkách, nacpaný batoh a velkou tašku, do bájných Grácií mají daleko. Gianni vyloží čtyři mamutí kufry a postupně je odnáší ke dveřím. Neslyším, co říkají, ale je vidět, jak se smějí a vykřikují nadšením. Soudím, že přijely na podzimní dovolenou. Existuje určitý typ turistů, kteří se vyhýbají hektické letní sezóně a raději volí období, kdy je větší klid. Doufám, že se nebudou projevovat příliš hlučně; v horách se zvuk nese daleko. Jestli za nimi přijedou i jejich manželé a začnou pořádat večere se spoustou pití, mohlo by se to vymknout z ruky. Co jsou vlastně zač? Žádné mladice, to je vidět i na dálku.

Když jsem sem přijela poprvé – *Dio*, je to už dvanáct let, ale pořád to vidím, jako by to bylo dnes. Vystoupila jsem z auta, pohlédla na opuštěný venkovský dům a měla jsem jasno. *Tohle je ono. Tady budu žít svou budoucnost.*

Je možné, že to cítí stejně? Tak jako Margaret, moje hrdinka, moje dávná přítelkyně, která sem přijela dávno, dávno přede mnou, do svého domu ze zlatého kamene dole pod věží Il Palazzone (to je opravdu velký *palazzo*). Ani ona nevěděla, jaký život tady najde. Co ale našla hned, bylo v přízemí zavřené kvičící prase, které jí tu nechali bývalí majitelé – místní rolníci (říkala jim „venkované“) – jako dárek.

Margaret odjela z Ameriky natrvalo, ne jako já, přelétavá cestovatelka, chvíli tady a chvíli tam, a ve svých vyšívavých trepkách a plášti z černého sametu s vypalovanou krajkou byla pravý opak těchto nových přivandrovalkyň ve fialových, oranžových a šafránově žlutých péřových bundách a kozačkách.

Postava v ostře fialové bundě vyloží ze zadního prostoru vozu přepravku na psa, pak si klekne a vypustí z ní malého běžového hafíka, který okamžitě začne nadšeně pobíhat, až

se za ním práší. Vida, pomyslím si, takže nepřijely jenom na krátkou dovolenou, když s sebou mají psa.

S náručí větviček na podpal jsem se trochu zasnila. Jejich gesta a pohyby mi najednou připadají vzdálené, jako statický živý obraz. Zvláštní moderní ilustrace do středověkého breviáře: pod šedou oblohou tu v paprscích zapadajícího slunce stojí neochvějný dům, na kamenném zdivu se lesknou pruhy jako slimáčí cestičky; v matných okenních tabulkách se zrcadlí sluneční svit. Venkovskou silnici mezi mnou a Villou Assuntou přetínají dlouhé stíny cypřišů. Vše je jako zahalené závojem (vzduch je ve zdejším podvečerním světle průzračný jako světlý med), ženy zpomaleně kráčí ke dveřím, kde Gianni zápolí se železným klíčem, který visíval na ušmudlané oranžové tkanici na háčku na zárubni. Představuji si, jak uvnitř vdechnou vůni starých knih, pach zavřeného domu. Překročí práh a spatří okno na konci chodby, za nímž prosvítají zlaté listy košaté lípy, možná se na chvíli zarazí a zhluboka se nadechnou. *Tak a jsme tady*. Proč mě v očích štípou slzy?

Ach, Luiso, nikdy sis nenechala odstranit z brady tu strupatou bradavici, dokonce ses ani nepokusila vytrhnout chumáč chlupů, kterých jsem se vždycky zvrhle toužila dotknout. Pozdě, už tu nejsi (opravdu uběhl celý rok?) a Tito se svým obrovským penisem – není to vlastně jedno? – a krotkým úsměvem také ne; téměř beze stopy jsou pryč tradiční sedánky ve vaší staré venkovské kuchyni s otevřeným ohništěm, kde sedával v křesle, usrkával *vin santo* a vyprávěl historky z války a o místních mužích, kteří šli z Ruska domů bosí. Taky mohla ta potrhlá Grazia kolem domu trochu uklidit. Všichni jsou pryč. *Odvátí větrem* – vybavím si knihu, kterou jsem v pubertě hltala. Tak výstižný název. (Margaret je také *via col vento*.) Byla to skvělá spisovatelka, *la Margherita*. Ty její zářivé oči. Fascinoval mě její úsečný, úsporný styl psaní. Já ráda používám spojku „a“,

protože pro mě všechno souvisí se vším. Margaret „a“ nepoužívala, protože vnímala věci izolovaně, nespojitě. Spisovatel nemůže skrýt svou osobnost.

Během let se její dílo vytratilo z všeobecného povědomí, dokonce i román *Slunce zalévá modré květy*, který se navzdory výrazné kritice dostal do žebříčku bestsellerů. Většina mých přátel o ní nikdy neslyšela. Cítím povinnost vzkřísit zájem o její tvorbu, ač není rozsáhlá, když už nemám moc zajistit jí místo v literárním kánonu, jestli literární kánon dnes ještě existuje.

Příjezdy. A přísliby. Vzpomínám si na ten svůj, na černý železný klíč, který mi předal zástupce realitní kanceláře signore Pescecane (ano, Psí ryba neboli Žralok) s posledním podepsaným dokumentem, v duchu se vidím, jak procházím prázdnými místnostmi a počítám – celkem jedenáct, většinou velmi malé. Čtyři v přízemí sloužily jako chlívky – dosud v nich byla podlaha z obrovských hladkých kamenů a na zdech pruh chlupaté bílé plísně z močoviny. Nahoře byly stropy vyšší a úplně nahoře půda (dávno propadlá), kde se skladovala sklizeň obilí a kaštanů. A málem bych zapoměla na temný sklep přiléhající k dlouhému křídlu s kuchyní a jídelnou. Jako dnes slyším skřípot petlice a vrzání otevíraných okenic, než jsem vyhlédla ven a nasála výhled jako svaté přijímání. Casa Fonte delle Foglie, Pramen listí. Možná proto jsem si ten dům tak zamilovala, pro to poetické jméno načrtnuté na starých místních mapách. Velmi případné pro pozemek s olivovníky, lípami, cesmínami a borovicemi táhnoucí se v oblouku po svahu. Stačilo mi vidět vnitřek domu jen jednou, dokonce jsem si ani nevšimla, že nahoře jsou dva krby a v kuchyni se propadá stropní trám. Nevnímal jsem ani ty myši kostřičky v komoře. Ten dům byl prostě na první pohled *můj*. A tak jsem si do slova a do písmene vyhrnula rukávy a pustila se do práce.

Co vidí ty tři ženy teď – vtiskne se jim obraz do paměti už navždy, anebo pomalu vybledne, až jejich dovolená skončí? Jako ten dům, který jsem si pronajala jednou v červenci v Muggellu severně od Florencie – starožitná chladnička si uvnitř vyrobila takové iglú, že se nedala zavřít, a když se člověk dotkl kliky, málem mu přimrzla ruka. Vůbec si nemůžu vybavit, jak vypadaly pokoje, ale přesně vidím desítky let staré vánoční pohlednice a pozvánky na křtiny uložené v zásuvce příborníku. Paměť mi uzavřela všechny dveře po celé délce přízemní chodby, jen na konci jsou jedny otevřené a za nimi prázdná bílá místnost s cestičkou bílých holubinců na podlaze pod střešní krokví. Kdo se dokáže vytrhnout z kořenů a usadit se v cizí zemi, kde není mezi svými? Já. A Margaret – ovšem ta se jako tulačka narodila. „Teď už se nikdy nevrátíš domů,“ varovala mě.

Ale člověk se vždycky může vrátit domů; na tom není nic strašného, tedy pokud si není jist, kde vlastně je jeho doma. Zažila jsem už tolik nadšenců, kteří sem přijeli a chtěli tu začít nový život, a pak – když už měli všechno opravené, když přišli z hodiny italštiny (*vždycky mi všichni tvrdili, že italsky se naučí každý!*), když zjistili, že jim vyschla studna, když absolvovali desítky opileckých večírků s přáteli, kteří také zápolili s italštinou – se jednoho dne po zimě, kdy mrzlo, až praštělo, probudili a řekli si: *Co tady sakra dělám?*

Jenže člověk pořád podléhá nějakému puzení. Podlehla Margaret, podlehla jsem i já. Na florentském nádraží blikají na tabuli světla u příjezdů i lákavých odjezdů. *Treni in arrivi, treni in partenze*, jeden cíl svůdnější než druhý. (Nejradši bych nastoupila do všech čekajících vlaků.) Margaret opustila svůj Jasmínový dům – Casa Gelsomino. Dlouho to byl její jediný cíl, pak už ne. Vrátila se sem ještě dvakrát, pokaždé v létě, a bydlela u nás. V té době byla vůči Itálii kritická, až jí jednou večer došla

trpělivost a vybuchla: „Jsi jako dítě. Naivní. Pořád jako u vytržení.“ Mlčela jsem. Nebylo to poprvé, co mě takhle popíchla.

Colin se mě zastal. „Ale jděte, Margaret, to nemyslíte vážně. Kit není hloupá.“ A nalil jí sklenku grappy na dobrou noc.

„Itálie je stará země. To si snad uvědomuješ. Ale nevíš, že tady se i děti rodí staré.“ Hodila do sebe grappu, blýskla očima a řekla: „*Buona notte.*“

A teď jsou tu tyhle tři, které se právě dohadují, jak si rozdělí pokoje, vybalují si na postelích kufry a zjišťují, že v toskánských vilách nemá každá ložnice vlastní samostatnou šatnu, ale jen mohutnou rozvrzanou almaru. Co je do strohého Luisina domu přivádí? Naznačuje jejich příjezd už na samém začátku i konec jejich příběhu? *V mém začátku je můj konec* napsal Eliot a mě to v prvním ročníku na univerzitě neobyčejně dráždilo. Tehdy mi to připadalo hrozně depresivní, ale teď se i já občas ptám, kdy a jak vlastně můj čas tady skončí? Osud – to slovo se přímo nabízí; ale jaká červená nit spojuje zatím nedohledný konec s dnem, kdy jsem sem přijela, oblečená v bílých letních šatech, vstoupila do dveří, rozevřela náruč, zatočila se kolem dokola a před zraky užaslého realitního agenta zvolala *Tady jsem doma!*

Vracím se do domu, v ruce košík s chrastím, náruč plnou mandoliny, v kapse snítka tymiánu a rozmarýny, na hladině jezera dole v údolí explodují žhavé záblesky zapadajícího slunce, Colin na mě mává z otevřených dveří, Fitz se snaží chytit mosazně rudý list snášející se k zemi, na zahradním křesílku leží zapomenutá kniha. Gianni troubí a já mu ze rtů odečítám *buona sera, signora*, když se s prázdnou dodávkou řítí dolů po cestě, z domu ke mně doléhají tóny – Thelonious Monk? – a já už vím, o čem budu psát.

BLÁZNIVÝ SALÁT

Colinovy telecí kotletky, oheň v krbu, vynikající brunello z vinného sklípku a sprška deště bičující temná okna – co může být lepšího? Zažila jsem spoustu nádherných okamžiků, ale vrcholem štěstí je pro mě sedět v podzimním večeru doma, poslouchat Bachovy cellové koncerty a opékat si v krbu pár hrstí kaštanů. Neméně šťastná jsem ale i teď – stačí mi poslouchat Colina, jak srovnává různé verze svých milovaných Mozartových oper, povídat si s ním o *Pařížských pasážích* Waltera Benjamina, nejzmatenější knize, jaká kdy byla napsána, nebo zjišťovat, jak se mu podařilo natrhnout si kapsu na manšestrákách. K tomu nám pravidelně dolévá sklenky, připíjí různým nepřítomným přátelům, a když se čas od času nakloní a prohrábne oheň, je na něj, zardělého a urostlého, v mihotavém svitu moc hezký pohled.

Zakroužím nápojem ve skleničce, plameny vrhají srpky záře na stěny: průsvitné střípky půlměsíců se mísí a prolínají. Váhám, jak dál. Jak nahlédnout do budoucnosti, jaký osud mne čeká, jaký osud čeká ty tři ženy, které už možná objevily Titův vinný sklípek plný pavučin a otvírají zaprášenou láhev pravděpodobně zkyslého vína Nobile di Montepulciano? V duchu myslím na rituály starých Egypťanů. V den narození faraóna začali otroci budovat jeho hrobku. A já se ptám, jestli až popíšu tenhle svůj krásný sešit a až se můj notebook zaplní soubory s poznámkami a seznamy slov a citátů, budou tu ještě tyhle tři nové obyvatelky naší stráně? Podaří se mi konečně uložit Margaret ke klidnému odpočinku? Odjedu odsud i já, nebo tady zůstanu?

Řekla bych, že jsem docela spolehlivá vypravěčka, ale tak úplně jistá si nejsem. Patřím ke spisovatelům, kteří rádi pracují na dvou věcech současně. Nebo na třech. Poezii píšu zřídka; nijak se do psaní nenutím. Souhlasím s Keatsem, který říká, že básně se musí zrodit přirozeně, jako když na stromě vyraší listí. Já bych zvolila přízemnější srovnání: psaní je pro mě jako vaření – všechny hořáky naplno. Takhle to vypadá, že jsem jako chrlící sopka, ale zatím jsem napsala jen tři sbírky veršů a dvě menší prozaická díla. První pojednává o Freye Starkové, která se v roce 1920 jako první žena cestovatelka vydala do Arábie a Sýrie. Kromě toho byla také skvělá spisovatelka. Druhá je krátká biografie Maud Gonnevové. Můj nejoblíbenější básník W. B. Yeats ji vášnivě miloval a její tvář mu byla inspirací pro nesmrtelné řádky. Dva z nejpodivnějších mají vztah k jídlu. „Jak vpadlé tváře vítr sály by / a talíř stínů k obědu ji zval.“ V jiné básni píše o „bláznivém salátu k večeři“. Ona sama byla „bláznivý salát“. Jednou se prý milovala uvnitř hrobky, kde ležel pohřbený její dvouletý syn, aby do nově počatého dítěte vstoupil jeho duch. (Pro takový žal mám skoro pochopení.) Psaní je taky bláznivý salát. A bláznivý oběd i bláznivý zákusek.

Kde беру sebejistotu pustit se do nové knihy? Moje sbírka *Mapy okamžiků* sice získala dvě významné literární ceny, ovšem když se v mém adoptivním městečku San Rocco objevil na motorce George Clooney, vzbudilo to u místních mnohem víc pozornosti než moje zámožská ocenění. Toskánci si na celebrity jakéhokoli druhu obecně moc nepotrpí, neoslnil je konec konců ani Clooney, přesto mi starosta v doprovodu *carabinieri* v parádních uniformách přišel až domů osobně pogratulovat s kyticí květin. Následovalo pozvání do New Yorku, Bostonu, Washingtonu a na Západní pobřeží. Užívala jsem si pocty a přípitky, ale kromě dvou zarámovaných ocenění z toho nic víc nebylo, nepočítám-li několik nabídek přednášet na univerzitě,

ale k čemu by mi takové hostování bylo? V zimě v Ithace, v létě v Arizoně? Dvě nadace mě odměnily slušnou částkou (aspoň pro autorku poezie), kterou jsem vděčně utratila za opravu septiku a topení v domě.

Říká se, že poezie nic nezmuže, ale po pravdě poezie zmůže všechno. Je v ní elektrina, sama dřev jazyka, ten příslovečný *hřebík na hlavičku*, můj domov, moje první láska, všechno, pro co jsou lidé ochotni položit život. (To už asi někdo řekl, ale kdo?) Cítala jsem se poctěna. Mnoho básníků tvoří celý život ve vakuu. Ráda bych věřila, že literární ceny jsou zasloužené, ale v skrytu duše mám podezření, že mi pomohlo to, že žiju v Itálii, daleko od všech bratrovražedných pŕetek. Možná jsem byla jediná, na kom se nakonec porotci shodli.

Jestli mě veřejnost aspoň trochu zná, o čemž pochybuji, pak nejspíš díky mé knize *Prolomené hranice* o Freye Starkové. Po Margaretině přímlově u producenta se stalo neuvěřitelné a z mé skromné pocty dávné hrdince vznikl celovečerní film. Určitě jste ho viděli, ale kdo z vás zná jméno autorky předlohy? Ctnostná Freya by asi neocenila přidání erotické scény se syrskými pouštními bojovníky. Utěšovala jsem se aspoň pomyšlením, že díky filmu si našli diváci cestu i k jejím dalším knihám. Navíc jsme – Freya (i když už mrtvá), já i Hollywood – něco vydělali. Opět to nebyla žádná závratná suma, jaké berou IT specialisté nebo můj bratranec v realitce, ale pro mě to byl příjemný bonus. Za část jsem renovovala kuchyň, zbytek jsem si uložila.

Také kniha o Maud mi otevřela dveře do jiných světů. Prostě si říkala o to, abych ji napsala. Dramatička Orla Kilgrenová upravila moji *Labuť z Coole* pro jeviště, velmi citlivě propojila Yeatsovy verše s mým textem. I po pěti letech od premiéry se čtyřikrát týdně v Dublinu zvedá nad jejím představením opona. Na různých zájezdech a festivalech jsme se s Colinem

seznámili se spoustou nových přátel a bůh ví, že nemálo herců a režisérů zavítalo do Toskánska, aby nás oblažili svou nekonečnou návštěvou.

Jako bývalá vlastenka, už od svého floridského dětství zamilovaná do Evropy, jsem si nikdy nezvolila za hrdinku Američanku, natož rovnou pět – moje tři nové sousedky, sebe a Margaret, která se vlastně v Americe jen narodila, navíc ve Washingtonu.

Musím se rozlétnout na křídlech společné kulturní paměti, instinktivně, třeba na křídlech z vosku, když bude třeba.

N Á H O D O U

Než Colin uhasí oheň v krbu, vyjdu ven a dívám se na černou chundelatou oblohu propíchanou diamantovými hvězdami. Jinde hvězdy svítí; tady přímo hoří. Člověku se tají dech a nutí ho to pokleknout. Skrze stromy se dům Malpiediových jeví jako šedivá krychle na pozadí tmavší stráně. Dívá se právě jedna z žen z okna a žasne nad planoucími souhvězdími? Pět nejjasnějších hvězd si dnes může jako na dětské kresbě spojit do vodopádu zalévajícího srpek měsíce. Té druhé se možná zdá její první italský sen. A ta třetí, s psíkem u nohou, spí zdravým venkovským spánkem, tichým a bezesným, a když se ve čtyři ráno probudí, nebude se jí chtít věřit, že se opravdu probudila v Itálii. *V Itálii!*

Místní umělečtí knihaři dodnes vyrábějí tlusté sešity s pergamenovými hřbetem a deskami z krásného papíru. Pravidelně je dostávám od přátel jako dárek k narozeninám. Nebo mi je tu nechávají hosté s přáním, aby mi přinesly inspiraci. Spisovatelce se určitě sešit s prázdnými listy hodí, že? Ani v tomhle, ani v příštím životě nedokážu zaplnit všechny ty děsivě bílé stránky, zvláště když píšu většinou do bloku nebo rovnou do počítače. Dnes si ale jeden takový tlustý svazek podám z police. Hřbet ze slonovinově zbarveného pergamentu a desky se vzorem stylizovaných žlutých květů se lákavě otevírají. Najdu svou cestu? Jakýsi kritik kdysi řekl o mých básních, že jsou „syrové a úsporné“. Na rozdíl od mé prózy, která si libuje v detailech – já jim říkám iluminace. (Proč psát prózu, kdybych se nemohla toulat a bloudit postranními cestičkami, pronikat do

různých vrstev a zase se oklikou vracet k původnímu tématu?) Takže, těším se na začátek úplně nové odyssey, na stovky nových zážitků a objevů.

A konec? Podobně jako v posledním verši básně, i v románu (dokonce i v tomhle na pomezí různých žánrů) se může na konci skrývat další začátek. Něco jako červík na háčku spuštěný na udici z vysokého mostu.

San Rocco je od nás jen dvě zatáčky dolů z kopce. Pár serpentin po staré římské silnici a za deset minut jsem u městské brány. Nepochybuji, že to je jeden z důvodů, proč si americké dámy vybraly právě dům Malpiediových. Viděla jsem inzerát na webu. Jako první na mě vyskočilo „Město snadno dosažitelné pěšky“, přesně to, po čem všichni touží – dům na samotě a zároveň blízko centra. Až půjdu, jak je mým každodenním zvykem, zítra ráno do města, určitě budou všichni mluvit o třech Američankách; nějaké postřehy vypustí do oběhu Gianni, který je sem přivezl; a nepochybně uslyším několik verzí Graziina hodnocení, které si o nich vytvořila na základě snad tří e-mailů.

Ještě než usnu, otevřu sešit a nakreslím na první stránku list pomerančovníku a pod něj napíšu *Nový list*.

Další zápisy budou přibývat pomalu. Městečkem brzy začnou kolovat historky a klepy, mnohé si ke mně najdou cestu bez velkých oklik. (A budu si taky vymýšlet!)

Už teď jsou chvíle, kdy na knihu o Margaret pravidelně zapomínám. (Jsem hrozná.)

Pracovní název: *Margaret Merrillová: Cizinka u okna*. Bude to krátký portrét, pocta – cítím povinnost jej napsat, protože v závěru našeho bouřlivého přátelství jsem selhala. Stále mě to trápí. *Mučí* je možná příliš silné slovo, ale dodnes mě pronásleduje neodbytný pocit něčeho nedokončeného, jako když se neobjednáte na mamograf, kam jste měla jít už dávno, a při každém

svlékání si představujete rentgenový snímek svých ňader, která jsou posetá bílými zvápenatělými terčíky jako měsíční krajina. Snad tady najde nový prostor k nadechnutí.

Současně budu luštit svůj vlastní příběh, mapovat svá souhvězdí. Snad to dokážu.

Tři Američanky přijely v říjnu 2015, krátce před prvními mrazíky. Minulost každé z nich má počátek kdesi za devíti-horami-a-devíti-řekami, jejich společný příběh začal náhodou, jak už to často bývá (jako kdybych se náhodou cestou z florentského letiště v autobuse neposadila vedle Colina Davidsona...). Seznámily se, jak jsem zjistila, koncem dubna v Chapel Hill v Severní Karolíně.

Před deseti lety zastavil před florentským nádražím autobus a Colin mi pomohl s naditou cestovní brašnou. Známa situace – cizinka v cizím městě. Náhodné setkání. Miliony atomů zavířily vzduchem a navzájem se propojily. Mám mimořádně vyvinutých čich (což není vždycky výhoda). Když Colin postavil mou brašnu na chodník, zachytila jsem v oblaku naftového dýmu jeho vůni – citrusové vody po holení a sluncem vybělené košile, vůni idylického tropického ostrova, který jsem měla v budoucnu navštívit. Chtěla jsem přitisknout tvář na jeho hrud. Tady jsi, pomyslela jsem si. Usmál se a já jsem si vybavila slova, která jsem kdesi četla: *básník s velkými rty*. Podívali jsme se na sebe, myslím, že nás to oba zaskočilo. Obvykle se chovám rezervovaně, v životě bych něco takového neudělala, ale tentokrát jsem ho oslovila: „Jmenuju se Kit Raineová. Neměl byste čas zajít si na skleničku?“

Na druhou stránku v sešitu nakreslím velké X a pod něj napíšu *Proměnné X*. Netuším proč.

Venku na stráni je tma. Zavřu okenici.
Benvenute. Vítejte.

II

DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

Chapel Hill, Severní Karolína

„Jdeš pozdě, Charlie, ale nic se neděje. Stejně se mi tam moc nechce.“

„Musel jsem ráno odvézt Ingrid k zubaři, protože ji tlačila rovnátka. Promiň. Ty drátky se zřejmě musely uvolnit polovině dětí ve městě. Čekali jsme tam hodinu a pak to opravil za pět minut. Vždycky je to hrozný blázinec, když je Lara pryč. Ale určitě to stihneme, mami – začátek je až v jedenáct.“

Camilla si přehodila přes ramena lehký světle zelený svetřík. Nepříliš šťastná barva k její bledé pleti a novému přelivu s blond melírem; vypadám jako rusalka po žloutence, napadlo ji, když se na sebe podívala v hale do zrcadla. Na chvíli se cítila trapně. Musejí mít všechny postarší Američanky blond melír? A co vlastně znamená postarší? Nestačí prostě říct stará? Zadívala se přes rameno na Charlieho, který ji pozoroval s ustaraným podmračeným výrazem, jaký u něj viděla poprvé ve školce, když mu jako jedinému nevyklíčila brambora, zatímco všichni ostatní měli v květináčku několikacentimetrový

výhonek. „Uvidíš, že se ti tam bude líbit,“ řekl. Neznělo to moc přesvědčivě, pomyslela si.

„Kampak jela Lara tentokrát? Do nějaké exotické země?“ Charlieho dánská manželka pracuje jako anonymní inspektorka hotelů a restaurací pro skandinávskou společnost vydávající každý rok turistické průvodce. Neustále někam jezdí a Charlie musí svoje malování vmáčknot do volných chvil, když zrovna nevozí Ingrid do školy a ze školy anebo – jako teď poslední dobou – nevezve svou matku na rehabilitaci, do tržnice nebo jako dnes do Cornwallis Meadows. Dřív by si tam Camilla dojela sama, ale tři týdny po endoprotéze pravého kolena usoudil, že to nejmenší, co pro ni může udělat, je nabídnout jí odvoz.

„Vlastně ani nevím. Snad do Vancouveru.“ Byl to Lařin nápad, že by se Camilla mohla přestěhovat do Cornwallis Meadows, idylického domova pro seniory nad pětapadesát let. Od loňské smrti Charlese staršího Lara každou chvíli poznamená něco o domě s pěti ložnicemi a zbytečných výdajích a jak se musí Camilla cítit osamělá, nemluvě o problémech s hromadami krámů v garáži a podkroví. Charlie chápe, o co jí jde, ale nedokáže si představit svou matku jinde než v jejím prostorném dřevěném domě s dřevěným pódiem kolem kmene košatého dubu. Kolik narozeninových oslav se už konalo pod tím baldachýnem z větví? Camilla tam má své květinové záhony – je to starost, jistě, ale ji zkrátka baví procházet se mezi floxy a pelyňkem, sázet každý podzim další stovky narcisů a stříhat si koncem jara do vázy náruče rozkvetlých pivoňek. Charlie si pamatuje, jak mu z růžových a bílých květů padaly na černě lakované piano mravenci, když si přehrával „Ol' Man River“ nebo „Měsíční svit“. Bílé pivoňky měly na okvětních lístcích růžovou skvrnku a on si jako kluk myslel, že matka každý z nich políbila.

„Vancouver – to zní zajímavě. Skvělá večeře a prvotřídní hotel. Klidně bych si to s ní vyměnila,“ neodpustí si Camilla aspoň drobné popíchnutí. S návštěvou Cornwallis Meadows však souhlasila. Dobře vidí, jak se ji snacha snaží nenápadně ovlivnit a jak se obává, že by si Camilla mohla začít plánovat, řečeno Lařinými slovy, „nový život“. Neušlo jí také, jak snacha pošilhává po domě, v němž Charlie vyrostl – jak se jí líbí prostorný obývací pokoj s velkými okny a výhledem na říčku Spit Creek a velká kuchyň s nekonečnými pracovními plochami z travertinu. Kdo by jí to mohl vyčítat? Charlie svými obrazy nikdy nevydělá tolik, aby se mohli přestěhovat z průměrného rodinného domku v Karlswood Valley. Lara ve skutečnosti nenávidí letiště a hotely, prohlídky kuchyní a sprchových koutů, debaty s pokojskými, které člověka přepadnou, právě když se převléká k večeři, nemluvě o hledání prachu i pod postelí. Dovedla by si představit lepší zaměstnání.

Možná to bylo od Charlieho dětinské. Nechtěl myslet na to, že o dům přijdou, že jednou si budou cizí lidé ukládat své golfové hole a vánoční ozdoby v podkroví, kde má dosud uloženou potápěčskou výbavu, tenisové rakety, učebnice z vysoké školy a své první obrazy. Jsou tam i matčiny obrazy, opřené o stěnu pod vikýřem. Lara už nadhodila, že kdyby se jeho matce v Cornwallis Meadows líbilo, mohli by svůj cihlový domeček se třemi mrňavými pokojíky a zažloutlou prkennou podlahou opustit. Charlie si nebyl jist, jak by to zvládli, kdyby museli bez Camillina přispění platit veškerou údržbu a daně. Netušil taky, jak velkou částku po sobě zanechal jeho otec. Předpokládal, že dostatečně vysokou, aby vydržela matce až do smrti a ještě zbylo něco i pro něj. Věděl o vysoké životní pojistce, protože dostal od matky k narozeninám šek se značnou částkou. „Mami, aspoň se tam zajed' podívat. Nezávazně si to prohlédnout. Třeba se ti v Meadows bude líbit. Prý tam mají

výtvarné kroužky. Podle mě jsi nikdy neměla přestat malovat. Vyznáš se ve výtvarném umění jako málokdo – všechny obrazy počínaje patnáctým stoletím znáš nazpaměť. A prý je tam i výborná restaurace – viděl jsem na internetu jídelní lístek – grilovaný halibut, dušené hovězí, kuře na česneku – opravdu bohatý výběr v poledne i večer – nemusela bys pořád vařit pro jednoho. A taky by sis tam měla s kým povídat, podnikat různé věci, víš, jak jste s tátou všechno... dělali společně. Měla bys tam samostatné apartmá a svoje auto.“

„Já vím, broučku. Nejsem apriori proti, ale sám vidíš, že koleno se mi hojí moc dobře a já...“ mávla rukou kolem sebe a ukázala na obývací pokoj obložený knihovnamí, klavír a dvě křesla s potahem z modrého sametu a koberec, který si přivezli z Turecka z jedné ze svých „expedic“, jak nazývali své dovolené. „Víš, Charlie, domov, tohle všechno“ – opět mávla rukou – „už tak dlouho...“

Charlie viděl, že se netváří váhavě, ale nešťastně. „Mami, rozhodni se podle svého. Stejně si vždycky uděláš, co chceš.“

Je od něj hezké, že si to myslí, napadlo ji. Jenže od toho odpoledne loni na jaře, když přišel Charles domů z práce, Camilla upřímně řečeno neví, co vlastně chce.

„Jsem doma!“ zavolal na ni, když vešel do dveří. Jeho poslední slova.

„Jsem v kuchyni.“

Postavil aktovku na podlahu vedle stolku v hale a šel se do koupelny opláchnout. Camilla propírala ve dřezu pod tekoucí vodou salát, a tak neslyšela zadunění, jak padl na podlahu. Skolil ho infarkt, nečekaný, definitivní.

Komplex Cornwallis Meadows, kdysi rozsáhlá mlékárenská farma, se nacházel, jak hlásala tabule, v blízkosti staré indiánské obchodní stezky (později cesty pro mezky), po níž během

války o nezávislost postupoval sám britský generál se svými vojáky. V adrese stálo Chapel Hill, ale jak Charlie poznamenal, ve skutečnosti byl blíž Hillsborough a navíc pořádný kus za městem. Camilla se vyjádřila jadrněji, když po patnácti minutách rychlé jízdy po dálnici 86 prohlásila: „V tomhle zapadákově fakt dávají lišky dobrou noc!“ Společně se zasmáli a Charlie stáhl střechu a všechna okénka, aby se mohli nadechnout zemité vůně zoraných polí a kochat se pohledem na něžnou jarní zeleň stromů a zurčící potůčky v příkopu podél silnice, které tu tekly po aprílových deštích. Brzy rozkvete i zimolez a vzduch nasytí jeho omamné aroma. V jedné místní restauraci podávají na jaře domácí zmrzlinu z květů zimolezu a Charlie tam vždy v té době vyveze matku na večeři. Dělá mu radost, jak si tyhle jeho drobné pozornosti užívá; jak se pokaždé rozzáří nad kyticí tulipánů ze supermarketu nebo košíkem švestek z jeho zahrádky. V takových chvílích se cítí být osobně zodpovědný za to, aby byla šťastná.

Projeli dokořán otevřenou bílou bránou a Charlie se zařadil za další tři automobily směřující po příjezdové cestě ke klasicistní budově se sloupovým průčelím, v níž se nachází jídelna a reprezentační prostory celého komplexu. Dům byl od nepaměti součástí majetku Daltonových, kteří před stoletím přispěli k postavení většiny univerzitních budov v okrese a v nedávnější minulosti rovněž finančně podporovali medicínské výzkumné centrum, jehož věhlas sem dodnes láká zámožné seniory, aby se tu usadili na odpočinek.

Pozdější generace Daltonových se věnovaly chovu tennesseeeských mimochodníků, uzavíraly nešťastné sňatky a přišly o většinu majetku, který nashromáždil první Tanner Dalton – pamatuje si vůbec někdo jak? Postupně vymřeli a poslední z nich, Tanner IV., coby senilní stařec prodal všechnu půdu

i s rodinným sídlem, oženil se se svou ošetřovatelkou a odstěhoval se do Sarasoty. Půvabný dům s nádhernými pozemky táhnoucími se až k řece Eno koupil developer z Charlotte jako investici pro novodobé kapitalisty. Výsledek: Cornwallis Meadows.

Za domem stojí nepravidelně roztroušené čtyři bílé čtvercové budovy, kde sídlí různé drobné podniky a služby. Camilla už slyšela o kavárně s nabídkou místních produktů a je tu i obchod prodávající drahé ubrusy, svíčky a mýdla, kadeřnictví a knihkupectví, které pořádá literární večery se známými spisovateli. Na obě strany od hlavní budovy vede cesta, podél níž stojí propojené bungalovy, každý s vlastní předzahrádkou za plaňkovým plotem. V dálce se rýsuje větší moderní budova ve tvaru U, kde jsou v jednom křídle malé byty s ošetřovatelskou službou, v druhém pak léčebna pro dlouhodobě nemocné a hospic. Camilla v „Meadows“, jak zdejší instituci její obyvatelé říkají, už kdysi byla, když sem přijela navštívit bývalou kolegyni ze školy. Karen si šla k lékaři postěžovat, že vidí rozmazaně, načež se dozvěděla, že má v mozku obrovský nádor a před sebou dva měsíce života. Nakonec jich zvládla ještě osm, v laskavé péči zdejších ošetřovatelek. Když ji tady byla Camilla před nevyhnutelným koncem navštívit, zastavila se v místním knihkupectví a na polici s knihami z druhé ruky našla – dosud neotevřené – i knihy, které sem své přítelkyni posílala. Znovu si tedy koupila *Jsme hosty na zemi* – koneckonců neplatí to pro nás pro všechny? Jak pravdivé.

Charlie zastavil před hlavním vchodem a vyskočil, aby jí otevřel dvířka vozu. Camilla postavila pravou nohu – tu operovanou – na šterk, přidala k ní levou a se synovou pomocí vystoupila. Jakmile se dokázala postavit, nedělala jí chůze problémy, ale

při vystupování z auta a vstávání z postele nebo nízkého křesla jí kolenem vždy projela bolest jako rozžhavený drát. Občas ji solidárně bodlo i v tom druhém. „Vypadáš skvěle, mami. A tenhle účes ti moc sluší.“ Camilla opravdu vypadala dobře. Sedm kilo, se kterými se před časem už smířila, během posledních pár měsíců kamsi zmizelo a její štíhlé, tenisem zpevněné tělo se opět pohybovalo s obvyklou ladností. Jak nedávno drsně poznamenala její známá: „Truchlení ti prospívá.“

„Tak už jeď, broučku. A nemusíš se pro mě vracet, mají tady pravidelnou autobusovou linku do města. Krátká procházka mi jenom prospěje.“

Na začátku cihlami dlážděné cestičky postávala žena v červených kalhotách a svetru s rudým a tyrkysovým vzorem. Dívala se na řady růžových a bílých begónií vysázených střídavě podél cesty. Když procházela Camilla kolem, žena řekla: „Víc by se mi líbilo, kdyby vysázeli *skupinky* růžových a *skupinky* bílých, a ne tyhle řady jako regiment vojáků.“ Camilla se usmála.

„Já jsem Susan Wareová. Jdete na tu seznamovací schůzku?“ Podala Camille ruku. Dlaň měla hladkou a suchou, Camilla přesně naopak. Líbily se jí Susaniny doširoka otevřené šedé oči, o něco tmavší než stříbrem prokvetlé nakrátko ostříhané vlasy.

„Ano. Camilla Trowbridgeová. Taky se mi nelíbí věci podle pravítka. Zvláště tulipány, ovšem ty jsou strašné v každém případě!“

Susan se rozesmála, překvapivě hlasitě. „Konečně se mnou někdo souhlasí. Vypadají jako vytištěné na 3D tiskárně! Nebylo by lepší přidat mezi ně trsy pelyňku, zvonků nebo třeba kadeřavé petržele?“

„To by bylo moc hezké. No, snad se ty begónie časem rozrostou a pokvetou až do podzimu.“

Vešly společně do haly, kde dostaly visačku se jménem a byly představeny hlavní manažerce Blair Griffinové, věrné kopii Hillary Clintonové, včetně typického neonově modrého kalhotového kostýmu. Potřásla si s oběma rukou a na uvítanou spustila: „Milé dámy, všichni v Meadows jsme přesvědčeni, že si náš styl života zamilujete. Všichni to tady milují. Dostanete veškeré informace, zatím si to tady projděte, seznamte se s prostředím, dejte si kávu, než dorazí poslední opozdilci.“ Asistentka jim předala letáčky a uvedla je ke stolu s kávou a zákusky.

„Nesnáším oslovení ‚dámy‘,“ prohlásila Susan. „Vida, tamhle je Bitsy Sanfordová! To už je v důchodu? Kdysi jsme se dělily o výdaje za benzín, když jsme společně jezdily do práce, ale to už je snad sto let.“ Zamířila ke křeslu, kde seděla kostnatá žena v pruhované halence s mašlí a na klíně držela šálek kávy. Camilla se vydala k jídelně a začala si prohlížet loupáčky a další dobroty.

„Ahoj! Vypadají náramně a taky tak chutnají. Já jsem Julie Hadleyová, ale ruku vám nepodám – mám hrozně mastné prsty.“ Což byla pravda. Vůbec si nevšimla, že jí drobky padají na námořnicky modré sako a na koberec.

Camilla se s úsměvem představila a pak si také vzala loupáček. „Předpokládám, že jestli se sem nastěhujeme, budeme je mít každý den k snídani. Myslíte, že nám je budou nosit až do pokoje?“

„Pochybuju. Ale pokud ano, musely bychom si dát pořádně do těla při ranní rozcvičce.“

„Přijela jsem si to tady prohlédnout. Máte v plánu se sem nastěhovat?“ zeptala se Camilla.

Julie zaváhala. „Já vlastně nevím, co mám v plánu.“ Pokrčila rameny.

Já taky ne, pomyslela si Camilla. Ale já *nemusím* nic plánovat. A taky nic plánovat *nebudu*. Vtom Julie vyhrkla: „Jenže já

něco podniknout musím...“ Nedopověděla to a vrazila si do pusy zbytek loupáčku.

U stolu s čajovými šálky stála skupinka žen a dva muži a tiše spolu rozmlouvali. Jako na pohřbu, napadlo Camillu. Vzpomněla si na svého manžela. Na jeho zvyk prohrábnout si rukou tmavě plavou ofinu nad čelem. Charles. Jeho prsty jako vytesané z mramoru, ušní lalůčky, do nichž ho tak ráda kousala. Charles. Pořád ho vidí, jak přichází domů, hází klíče na stolek, svléká si kabát, uklízí naditou aktovku do skříně. Charles. Dodnes cítí, jak slabě voní deštěm a kolínskou. Pohřeb se nekonal. Pouze vzpomínka na zahradě. A pak, pak, pak... jen žár. Nemilosrdný, všespalující. Odevzdala ho ohni, plamenům. Byla tam nějaká stupnice jako na kuchyňském teploměru, nebo si to jen představovala? Nepředstavitelné. Charles, kamenná urna s popelem a úlomky kostí. Vše, co z něj zbylo, z jeho ramen, která se mu tak otrásala, když se smál. Nechtěla, ani Charlie nechtěl, popel rozptýlit. Pořád ho má doma. Už je to rok a ona stále nemůže uvěřit, že tahle část jejího života skončila. Že přišla o svou oporu. Člověk nemůže žít sám. Ty plus on. A najednou je z něj minus. Zmizel. A nejen on, ale vše, co společně vytvořili, jejich manželství, zničené tak náhle a prudce, jako když se na kamenné podlaze rozbije talíř. Všechny společné plány, společná minulost, radosti i smutky, vzrušení, všechno. Všechno, co jsme byli *my dva*. Prach v prach. Jak prosté, ale ona se s tím nedokáže smířit. Přeshlápla z nohy na nohu, aby ulevila bolavému kolenu. Možná proto jsem přišla o koleno. Jsem mrzák.

Nádech, výdech.

Znovu se soustředila na prostornou jídelnu s velkým oknem, za nímž je vidět pečlivě upravená francouzská zahrada a úzký bílý klín budovy s hospicem. Může za to ta formální úprava, ten koloniální styl, že jsou všichni tak rozpačití? Vitríny plné

stříbrných misek a broušených skleniček, prošlapané orientální koberce, chippendaleská křesílka s vyšíváním polstrováním. Zobrazují ty výšivky místní květeny? Čísi manželka si u nich nepochybně zkazila oči. Ano, usoudila Camilla, účelem je navodit atmosféru tradice, solidnosti, rodiny. A všude kolem jsou skoro samé osamělé ženy.

„Sedmnáct, takže jsme tu všichni a já vás srdečně vítám v Meadows.“ Blair Griffinová stála před krbem v prostorné společenské místnosti tváří v tvář křeslům a pohovkám doplněným o skládací židličky. Seděli na nich hosté, kteří se přijeli podívat, jak se v Meadows žije, absolvují krátkou prohlídku následovanou obědem a pak se rozhodnou, jestli se sem na stará kolena přestěhují. Oběd bude připravený zvláště pro ně: čekankový salát a krabí placičky, k nim kvalitní chardonnay a jako dezert mandlový dort. Někteří se rozhodnou už dnes. Teď je míč na její straně. Usmála se na přítomné. Samí běloši, až na jednu elegantní dámu ve fialovém sáří vyšívaném kovově lesklou nití, drobnou Japonku s chodítkem a vysokého černocho opírajícího se o hůl se slonovinovou rukojetí ve tvaru koňské hlavy. „Tamhle je židle,“ upozornila ho. Jeden manželský pár byl očiividně těsně na věkové hranici pětapadesáti let. „Sedí se vám všem dobře? Takže začneme. Jestliže nastal ve vašem životě čas na novou kapitolu, doufám, že se vám to, co tady dnes uvidíte, bude líbit.“

Susan se zadívala na obrazovku nad krbem, kde se filmovým stylem plynule prolínaly atraktivní fotografie. Hodina tělocviku v zastřešeném bazénu, poté kamera plavně zaostří na květovaná lehátka kolem venkovního bazénu. Výtvarný kroužek a žena u hrnčířského kruhu s hliněnou vázou. Dvě stařenky cupitají po cestičce mezi rozkvetlými záhony, scéna v jídelně s číšiemi zvednutými k připitku, vánočně vyzdobená

hlavní budova uprostřed sněhových závějů, čtyři mladší klienti hrají na terase karty: aktivní životní styl v dokonalé režii.

Koutkem oka zahlédla, jak podél ostění běží černý šváb a skokem mizí v mřížce topení. „Sezónní jídelníček,“ říkala právě Hillary Clintonová. Jakže se vlastně jmenuje? Blair. „Náš šéfkuchař Amos uvítá každou pomocnou ruku na zeleninových záhonech. Teď je ještě brzy, ale v červnu zahrada žije!“ Susan zpozorněla. Na obrazovce naskočily fotografie čtyř žen vytrhávajících vkleče na žlutých pěnových podložkách plevel. Jiné dvě vyvazují fazolky k drátěným pyramidám. Susan se rozhlédla kolem sebe. Většinou samé dobře oblečené dámy, s krátkým sestřihem nevyžadujícím velkou péči, s minimálním make-upem. Jak by asi vypadal svět, kdyby neexistovala barva na vlasy? Odhadovala věk všech přítomných mezi pětapadesáti a osmdesáti. Rozvedení? Nebo vdovy a vdovci? Ženy na sobě měly pohodlné svetříky a volné kalhoty (oblíbená značka Eileen Fisher?) nebo slušivé zavínovací šaty, pár jich ale přišlo v obnošených neznačkových džínsových bundičkách a neforemných dlouhých sukních, na nohou ortopedické pantofle, a rozpuštěné prošeďivé vlasy jim rámovaly obličej viditelně poznamenané věkem.

Vzpomněla si, jak si ji kdysi nový mladý asistent v jejich realitní kanceláři spletl s kolegyní. „Já nejsem Katie,“ opravila ho. „Já jsem Susan.“ Mládenec se rozesmál. „Všechny realitní agentky ve středních letech vypadají stejně.“ Tehdy si pořídila nový moderní „rozcuch“, vyházela celý šatník a přesedlala na světlé barvy, třpytivou bižuterii a vysoké podpatky. Teď tady byla jediná osoba v červené, nepočítáme-li vestu staršího chlapíka, který spal s hlavou na prsou (narkolepsie?) o tři křesla dál.

„Tohle je jenom zlomek,“ uzavřela prezentaci Blair. „Teď se postupně navzájem představíme a pak si půjdeme prohlédnout bungalovy. A potom se podíváme, co pro nás přichystal

náš šéfkuchař Amos. Každý o sobě řekněte pár slov, abychom věděli, kdo jste a jaké máte zájmy. Děkuji všem za účast a těším se, až si s každým popovídám individuálně. Jestli má někdo nějaké otázky, klidně se ptejte. Tak prosím, začněte třeba vy.“ Kývla na Camillu, ta vstala a rozhlédla se kolem sebe.

„Jmenuji se Camilla Trowbridgeová. Učila jsem – na částečný úvazek – na katedře dějin umění, před pěti lety jsem šla do důchodu. Byla jsem provdaná za Charlese Trowbridge... a můj muž... Loni zemřel. Mám dospělého syna a jednu vnučku. Baví mě zahradničení a cestování a ráda bych se zapojila do práce ve výtvarném kroužku. Kdysi jsem malovala a pořád se tak trochu považuji za malířku. Taky ráda čtu, jsem pětadvacet let členkou jednoho čtenářského klubu.“ Usmála se, pokrčila rameny a posadila se. Bože, pomyslela si v duchu. To by bylo. A to se ani nezmínila o tom, že se ráda prochází po pláži, hraje tenis, sleduje s Charlesem v televizi seriály u lahve vína po dobré večeři, prolézá bazary a obchody se starožitnostmi a občas si zaletí do Washingtonu na nějakou výstavu. Baví ji přerovnávat nádobí v kuchyňských skříňkách a knihy na policích, dopřávat si dlouhou koupel, trávit hodiny v knihovně, vařit polévky, objednávat si koncem léta cibulky tulipánů, psát přátelům dlouhé e-maily, kropit za letních večerů trávník, předčítat Ingrid *Pippi Dlouhou punčochu*. Čtenářský klub? Naposledy se sešli víc než před rokem. A malování? Odešla z univerzity, aby to znovu zkusila, ale zatím se ještě nedostala ani k tomu, aby si koupila barvy. Cítila se hrozně unavená. Trable s kolenem se táhly moc dlouho. A ani teď se nehojí tak rychle, jak doktor sliboval. V jeho podání to znělo jako běžná rutina. Možná pro něj, ale pro ni rozhodně ne, a kromě toho měla strach. Všude dokola četla o prvním pádu, po kterém nutně následují další. Celý rok, kdykoli stoupala nahoru po schodech, jí v koleni křupalo, jako když se trhá suchý zip, až jednoho dne při nakládání nákupu do

auta povolilo úplně. Takže: operace. Další fáze bude místo vany sprchový kout a ložnice v přízemí. Hm, a nakonec starobinec.

Uvědomila si, že jí uniklo několik dalších představení, teď však povstala Susan, ve svém červeném svetru a kalhotách nepřehlédnutelná jako kardinál mezi vrabci. „Zdravím všechny. Jmenuji se Susan Wareová, narodila jsem se a vyrostla tady v Chapel Hill. Jsem vdova – můj manžel zemřel před třemi lety. Možná tady někomu z přítomných zprostředkoval koupi domu. Zatím se ještě stále zabývám prodejem realit, ale mám v úmyslu toho nechat a věnovat se svým zájmům. Jakým? Zahradničení. Všechno kolem květin. Kdybych si mohla znovu vybrat, čím bych chtěla být, stala bych se zahradní architektkou. Kromě toho, prosím nesmějte se, ráda rybařím a taky mě baví zkoušet nové restaurace, které se objevují všude v Durhamu. Mám dvě dospělé dcery, obě žijí na Západním pobřeží.“

Tahle podivně stručná shrnutí života. Kukátka do soukromí. Camille se ale Susan od začátku líbila. Takže i ona je sama. Nezmínila se o žádném současném partnerovi. S tou by mohla být legrace, kdybych ji tady měla za sousedku. Nebo s tou Julií Hadleyovou. A co ta elegantní Indka? Nebo ta, co právě teď mluví, Catherine nevímjakdál. Hubená, obličej s výraznými rysy, nos jako kamenný hrot šípů. Jméno Catherine mívají ženy rozumné a spolehlivé, tahle přijela z Connecticutu. Je si skoro jistá, oznámila právě, že dnes podepíše smlouvu. Je to záhada, jak rychle si člověk o někom vytvoří první dojem, který bývá pravdivý.

Žádná jiná z žen už Camillu nijak zvlášť nezaujala. U každé jako by převažovala nějaká jedna výrazná vlastnost – hádavá, srdečná, mrzoutská, upovídaná, stydlivá, milá, bystrá, nafoukaná –, Camilla měla ve chvíli jasno. Anebo to je ještě jednodušší, jak vždycky tvrdil Charles: vzájemná náklonnost se řídí čichem.

Teď přišla na řadu Julie.

„Jmenuji se Julie Hadleyová. Pocházím ze Savannah v Georgii, přistěhovala jsem se teprve nedávno. Jsem – byla jsem vdaná. Většinu času trávím čtením, protože zatím nejsem rozhodnutá, co vlastně podniknu.“ Ach ne, chudinka. Po zádech jí stékal čúrek potu; donutila se pokračovat. „Ráda vařím, to je moje vášeň – jídlo. Vlastně to bylo i moje zaměstnání, pracovala jsem jako redaktorka v nakladatelství Mulberry Press. Vydávají výpravné publikace o jídle a vaření, nejenom kuchařky, ale i o kulturní historii a tak, třeba jak se žije na rýžových plantážích. I teď pro ně posuzuji recepty a kuchařské postupy.“ Hm, to by snad stačilo. „Mám ráda operu, fotografování a plachtění,“ dodala spěšně a rychle se posadila, jako by už nechtěla říct ani slovo navíc. Plachtění. Mívala ráda plachtění. Teď už ne.

Camilla poslouchala. Drobná Indka byla kardioložka, ale musela z oboru odejít kvůli Parkinsonově nemoci. Jiná, podobná zestárlé Audrey Hepburnové, byla psychologka a dlouhá léta pracovala s vězni čekajícími v celách smrti na popravu. Rozložitá Bitsy vedla dvacet let stěhovací firmu. Skoro všechny ženy dříve někde pracovaly; jen tři o sobě řekly, že byly „v domácnosti“. Dvě se zmínily o tom, že překonaly rakovinu, jedna uvedla, že je po transplantaci srdce. Na seznamovacím večírku před prvním rokem na univerzitě to vypadalo jinak, pomyslela si Camilla. Tady se nikdo nechlubí, že přečetl celého Jacka Kerouaca nebo v létě stanoval v Apalačských horách.

Prohlídku areálu absolvovala ve společnosti Susan a Julie. Na každém bungalovu se skvěla tabulka se jménem: Barvínek, Kopretina, Azalka, Sasanka, Astra, Sedmikráska, Cínie. Až na první dva byly všechny zařízené jednotně jako průměrný hotel, poslední Mařinka vonná měla kromě předzahrádky ještě boční verandu s výhledem na louku. „Někdo si tu potrpí na narcisy,“ poznamenala Camilla, „dokonce na různé druhy.“

U fialového květu převislé fuchsie zabzučel kolibřík. „Podívejte, kolibřík! Tady opravdu vědí, čím nás nalákat.“ Susan se sklonila k jednomu z plnokvětých narcisů, oblíbených pro svou výraznou vůni. „Moc hezké. Podívejte se, jak se ze země derou hyacinty. Už se vidíte, Julie, jak tu sedíte v houpacím křesle, posloucháte Pavarottiho a užíváte si stáří?“

Vešly dovnitř. „Komu by se nelíbilo takové útulné hnízdečko, co?“ dloubla Julie Camillu do žeber. Kdyby už nepatřilo klientce, která si zrovna dopřává dovolenou na Bermudách, hned by vyklopila všechny své úspory, dojela si pro kufr do půjčeného domu, kde zrovna bydlí, a večer už by si tu vařila večeři. „Má to tu moc hezky barevně sladěné – ta jemná melounová s šalvějovou – a ta pohodlná krémově bílá pohovka.“ Všechny bungalovy měly otevřený půdorys – velký obývací spojený s kuchyňským koutem, kde stál pracovní ostrůvek kombinovaný s úložným prostorem na víno, dost místa na jídelní stůl, vedle přiměřeně velká ložnice, překvapivě luxusní koupelna a praktické vestavěné skříně. „Tady by se šlehaly bílky v té obrovské míse – podívejte!“ Police nad kuchyňskou linkou byly plné měděného nádobí.

„Paráda,“ připustila Camilla. Jenže vzápětí se jí z hrudi vydral hluboký povzdech. Byteček byl v podstatě miniaturní, jako kdyby bylo samozřejmé, že když člověk zestárne, nepotřebuje tolik místa. *Vypij mě*, vybavila si, protože si najednou připadala strašně velká a neohrabaná.

Poslední bungalov, který si prohlédly, působil tak zanedbaně, že se divila, proč je tam vůbec zavedli. Obývacímu pokoji vévodila obrovská televize, před níž trůnilo stejně obrovské křeslo. Holé podlahy, holé šedobéžové stěny, vedle prázdného krbu hromádka novin. „Myslím, že nám to ukazují, protože jsou tady dvě ložnice,“ hádala Julie a nakoukla do prázdné kuchyně. Blair je postrkovala dál a vykládala něco o tom, že

majitelka se ještě docela nezabydlela, a pokusila se odvést jejich pozornost k výhledu na malé jezírko s kachnami.

Všichni společně pak obdivovali zeleninovou zahradu za bílým plotem s elektrickým ohradníkem, který měl odradit mývaly a srnčí zvěř. Řádky svěžích kudrnatých salátů, výhonky chřestu, bujné trsy bylinek, vinná réva pnoucí se po oporách a vyrážející křehké zelené lístky. Čerstvě zryté záhony čekaly, až se konečně prohřeje půda a nastane čas sadby.

Při obědě seděla Camilla vedle Blair. Jídlo bylo jemně kořeněné a velice chutné. „Tak jak se vám u nás líbí, paní Trowbridgeová, nebo vám můžu říkat Camillo?“

„Ach ano, samozřejmě! Je to tady dokonalé, prostě dokonalé. Pokud člověk něco takového potřebuje.“

„Umíte si představit, že tady bydlíte, že vám tady bude dobře?“

„Je to fascinující představa. Až se večer vrátím domů, musím důkladně prozkoumat svoje pocity – uvědomit si, jaké to vlastně je.“

Tahle se dnes nechytne, pomyslela si Blair. Zamíchala si ledový čaj. Víno si musí odpustit, čeká ji ještě spousta práce. „Většina z našich klientek říká, že lituje, že to neudělaly dřív.“

Camilla se podívala přes stůl na Susan a Julii. Susan se bavila s mužem v červené vestě, který se konečně probudil, a Julie na konci stolu střídavě pozorovala své sousedy po levici a pravici a mlčela. Možná si vychutnávala každé sousto lahodného krabího masa a křehké zeleniny se zálivkou z kysané smetany.

Camilla, Julie a Susan vystoupily z autobusu na stejné zastávce. Ulice byla plná studentů v tričku a kraťasech, stejně neklamná známka přicházejícího jara jako narcisy. „Bydlím jen kousek odsud,“ řekla Susan. „Myslíte, že je moc brzo na sklenku vína? Moc ráda bych vás pozvala na kus řeči! Pak vás odvezu domů.“

M Ě K K Á P E Ř I N A

Camilla vlastně neví, proč nechala budík na Charlesově nočním stolku nebo proč sama stále leží na své polovině postele, a ne uprostřed. V noci se vždycky musí překulit na jeho stranu a natočit si ciferník, aby se podívala, v jakou nekřesťanskou hodinu se vzbudila bez sebemenší naděje, že zase usne. Zamžourala na zářící rudé číslice 3:07, odhodila vrchní přikrývku a zůstala ležet jen na měkoučké peřině. Soustředila se na to, jak pluje na načechraných polštářích, s rozpaženými rukama (místa měla dost) vnímala své dlaně, chodidla, prsty, vlasy, cítila, jak se celá vznáší (až na to těžké pravé koleno). Bylo jí nádherně, všechny smysly zbystřené.

Kdyby si dala budík k sobě, znamenalo by to, že Charles už ho v sedm ráno nezamáčkne. Stejně by to neudělal, to jí bylo jasné, ale zároveň si to odmítala přiznat. Dívala se na černé obdélníky oken, sledovala, jak jedna žhnoucí bílá planeta postupuje po prostřední tabulce až ven za okenní rám. Jako my, napadlo ji. Jen krátký záblesk. Jiskra. Povzdechla si; proč se jí pořád vracejí myšlenky na smrt? Při jakékoli příležitosti: když viděla vadnout květiny ve váze, slyšela ve zprávách o střelbě ve škole a teroristických útocích, když ji v zelinářství popadla za rukáv pomatená rozcuchaná ženská se slovy: „Já jsem to přežila ve zdraví,“ ačkoli bylo jasné, že to není pravda.

Donutila se myslet na něco příjemného. Dnešek byl fajn. Seznámila se se Susan a Julií! Kolem Susanina domu na Hillsborough Road mnohokrát projela a vždycky se jí líbil. Vilka z roku 1930, kterou si v minulosti několik profesorů podle svých potřeb přestavělo a rozšířilo. Nevelké místnosti, útulně zařízené

folklorními předměty z amerického Jihu, pařížskými tapetami a kelimovými koberci. Zvláštní děvče ta Susan; vzpomněla si, jak klečela u nízkého stolku a rozlévala jim do velkých sklenic novozélandský sauvignon.

Camilla si už ani nedokázala vzpomenout, kdy se spřátelila s někým novým. Včera se několik hodin společně smály, nahlas, ne jen ze zdvořilosti.

„Proč mají všechny ty domovy důchodců taková líbivá jména? ‚Meadow‘ je vlastně louka, že?“ zeptala se Susan.

„Protože se tam můžeš celé dny klidně pást,“ řekla Julie a všechny tři vyprskly smíchy.

„Ty si vážně dovedeš představit, že se tam nastěhuješ a tenhle *fantastický* dům prodáš?“ zeptala se Camilla. Ale možná by se Susan nechala zlákat tou velikou zahradou.

„Dovedu i nedovedu. A ty? Mám z toho pocit, že jak jednou vejdeš dovnitř, už nikdy nevyjdeš ven. Tak, teď hurá všichni na procházku, potom na aqua jógu, po ní máme hodinu keramiky a nakonec půjdeme natrhat bylinky pro kuchaře.“

„Přesně,“ souhlasila Julie. „Já jsem i na letním táboře chtěla hned po prvním týdnu odjet domů. Opravdu jsem netoužila pořád plést kožené řemínky a modelovat sádrové panenky. Ale možná by to bylo něco jako škola v přírodě bez vyučování.“

„Nebo jako domácí vězení bez obojku na kotníku.“

„Nestraš! To snad ne! Vždyť tam je i spousta docela zajímavých, inteligentních lidí plných života, většinou samé ženy. Určitě to neberou takhle.“ Camilla si nechala dolít víno. „Anebo jenom uvažují prakticky. Jak to říkala ta ředitelka? Znělo to docela neškodně: ‚průběžná péče s ohledem na postupné nároky vyššího věku‘. Pragmatický přístup.“

„Postupné nároky vyššího věku! No právě, fuj, manipulace. A vzpomeň si, jak řekla, že z legrace – hahaha – se domovu říká ‚Bublina‘.“ Susan nasypala do misky kešů oříšky. „Je to

tam moc hezké, ale opravdu má tohle být to ‚ono‘? Myslíš, že uvnitř bubliny se dá dýchat?“

Julie se tvářila nerozhodně. „Mně se tam líbilo – a něco bych potřebovala – jenže chci tam strávit – teoreticky – příštích třicet let? Sakra, čtyřicet. Můžu se klidně dožít stovky.“

Camilla přisvědčila. „Mám dojem, že se tam jede podle jasné daných pravidel, a od nás se čeká, že se jim přizpůsobíme. Nicméně, taková instituce nabízí odpověď na jednu docela nepříjemnou otázku: ‚Co až tady zůstanu úplně sama?‘“

„Když to stavíš takhle – ano, bylo by to řešení. Ale třicet let! Je velmi pravděpodobné, že před sebou máme ještě pořádný kus života. Co když budeš ve třidevadesátí pořád členkou svého čtenářského klubu, budeš chodit ke kadeřnici a nakupovat na internetu poslední módu z New Yorku?“

Susanin velšterier Archie se rozštěkal a domáhal se procházky. „Možná to vidíme moc černě,“ zamyslela se Julie. Oblékla si sako. „Měly bychom to ještě prodebatovat. Jsem z toho všeho hrozně zmatená. Co kdybyste ke mně přišly zítra na večeři? Tam, co teď bydlím, jsem jen dočasně a musím si promyslet, co dál. Později vám to vysvětlím.“

Široký okruh Camilliných a Charlesových přátel se začal asi před pěti lety pomalu rozpadat. Camille to připomínalo dobu, kdy jí bylo něco přes dvacet – tehdy byli všichni *nabeton* přesvědčení, že zůstanou až do smrti kamarádi, jenže pak se najednou rozlétli bůhvíkam a usadili se každý někde jinde. V poslední době několik známých předčasně zemřelo. Byla to hrůza: Bing spadl ze schodů a žlučnickový záchvat, který postihl vřdycky tak veselou Alici, byla ve skutečnosti rakovina slinivky v terminálním stadiu. Vědci umí prozkoumat i ty nejmenší kamínky na povrchu Měsíce, ale Alicinou tenkou břišní stěnou nepronikli. Daisy nenávratně překročila hranici

demence; nejlepší přátelé Frieda a Juan se uchýlili do domova seniorů v Asheville a zhruba ve stejné době si Ellen a Vick – kolik jen spolu podnikli skvělých výletů! – pořídili byt s prosklenou terasou nad pláží v Santa Rose. *Přijedte kdykoli. Stýská se nám po vás.* Přátelské styky s bývalými kolegy z univerzity prořídly; jakmile člověk odejde, vzájemná pozvání jsou čím dál vzácnější.

Camillin adresář je plný jmen, za kterými už nikdo není. Delete, delete, delete. Ze sousedů, k nimž chodívali s Charlesem na skleničku, se stali podivíni a extremisté zastávající názor, že učitelé ve školách by měli být ozbrojeni a že zemi postupně ovládají muslimové. Na smuteční hostině po Charlesově pohřbu jí kladli na srdce, aby si pořídila zbraň, kvůli své bezpečnosti. „No, je od vás moc hezké, že o mě máte starost,“ odpověděla, i když by nejradši řekla: *Zbraň, kvůli své bezpečnosti? To je protimluv, idioti!* Některým známým se záměrně vyhýbala, zejména Mindy Sampsonové, která ji zahrnovala dojemnou péčí, ale nikdy se nezapomněla zmínit, jak je sama šťastná, že má svého Billa, který chodí každou sobotu na golf. „Já vím, že teď nemyslíš na nic jiného, než jak přežít každý den, ale uvidíš, že zase najdeš štěstí, třeba na internetové seznamce. Mám jednu známou, která je ještě starší než ty, a ta si takhle našla partnera. Právě teď jsou na plavbě kolem světa.“

Camillu její řeči nepopsatelně rozčilovaly. „Nesnáším plavby po moři,“ odpověděla jí, a v duchu si říkala: *Jestli začne mluvit o sedmi fázích smutku, nejspíš jí jednu vrazím.*

Když Charles zemřel, uvědomila si, že jí většina živých začíná hrozně lézt na nervy.

Samozřejmě vždycky věděla, že každý může kdykoli v jediném okamžiku zemřít, ale teď to vnímala přímo fyzicky. Vadilo jí, že to takhle prožívá, a bylo jí jasné, co je toho příčinou: cítila